

N E W S

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 2, Number 306 (2016), 256 – 260

**THE USE OF EUROPEAN FRAMEWORK ASSESSMENT SYSTEM
IN THE FORMATION OF INTERCULTURAL COMMUNICATIVE
COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES
IN LANGUAGE HIGHER EDUCATION**

D. S. Duisenbaykyzy, Sh. I. Nurgozhina

Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: Lekai_013189@mail.ru

Keywords: foreign language education, intercultural communicative competence, intercultural interaction, content of education, evaluation system, assessment.

Abstract. Today there is sharp change of estimation of result of education from the concepts of "knowledge", "abilities" and "skills" on concepts "competence", "competence" of student. Accordingly, competence-based approach is fixed in education, as an attempt to give up book-abstract knowledge as center and sense of school education. This confession that authentic knowledge is this individual knowledge, learning in experience of own activity. In connection with the increase of independence of students, and also with changes that going on in the system of education, a necessity of including of competence-based approach for an educational process is obvious. In addition, necessity of including of the Republic of Kazakhstan for outer educational space, registers in a number of documents of Department of education and science of the Republic of Kazakhstan. In this article cross-cultural communicative competence is considered as one of the major competences of modern foreign-language education. Moreover modern effective technologies for formation of cross-cultural communicative competence are defined and types of the European assessment are represented for the competence degree assessment of language institution students.

УДК 378.016:811.111

**ТІЛДІК ЖОО-ДАФЫ ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА
СТУДЕНТТЕРДІҢ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЕУРОПАЛЫҚ БАҒАЛАУ
ЖҮЙЕСІН ҚОЛДАНУ**

Д. С. Дүйсенбайқызы, Ш. И. Нұрғожина

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

Түйін сөздер: шеттілдік білім беру, мәдениетаралық коммуникация құзыреттілігі, мәдениетаралық қатысым, білім беру мазмұны, бағалау жүйесі, критериалды бағалау.

Аннотация. Қазір білім інтижесін бағалауда «білім», «қабілеттілік» пен «дағдыны» «құзыреттілік», «құзырлылық» жаппай алмастыруды. Осыған орай білім жүйесіндегі құзыреттілік оқыту амалының орны нақтыланып, кітаптық-абстрактілі білімнен бастарту амалдары мектептік білім беру жүйесінің негізгі және маңызды мазмұнына айналып отыр. Бұл өз кезеңінде нағыз білім – ол өзіндік әрекет тәжірибе негізінде қалыптасқан индивидуалды білім екенін көрсетеді. Оқушылардың өз бетінше дұрыс әрекеттер жасауына көзделген мақсаттың қүшесінде байланысты және де білім беру жүйесіндегі өзгерістерге сүйенсек, құзыреттілік оқыту амалының білім беру процесіне енгізудің маңыздылығы айқын байкалады. Сонымен катар, Қазақстан

Республикасында білім беруді дамыту 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сай Қазақстан Республикасының әлемдік білім беру аясына кіру қажеттілігі де бірнеше маңызды құжаттармен көрсетілген. Макалада заманауи шеттілдік білім берудегі негізгі құзыреттіліктердің бірі – мәдениетаралық коммуникациялық құзыреттілігі ретінде қарастырылып, аталмыш құзыреттілікті қалыптастыруда колданылатын негізгі заманауи технологиялар қарастырылған. Және де тілдік ЖОО студенттерінің мәдениетаралық коммуникациялық құзыреттілігін қалыптасту деңгейін аныктаушы Еуропалық бекітілген бағалау критерийлері көрсетілген.

Қазіргі таңда білім берудің әлеуметтік құрылымы маңызды элементтердің біріне айналып отыр. Дүние жүзінде білімнің рөлі артып, әр елдің өзіндік білім беру жүйесі тағайындалған. Қазақстан Республикасындағы үлкен өзгерістердің білім беру саласында қамтылуы маңызды іс-шара болып табылады. Осы орайда білім сапасын арттыру мақсатында құзыреттілікті бағалау жүйесін дамыту маңызды екендігі сөзсіз [1].

Коммуникативтік құзыреттілік жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі [2]. Білім берудің негізгі нәтижесі ретінде тілдік ЖОО түлегі оствеститте, яғни жеке тұлғада тәмнедегі құзыреттіліктер болуы тиіс: Құндылықтарды бағалау қасиеті – жаңа қоғам өмірінде өз ролін таба білу, біліктілігі, азаматтық белсенділігі, саяси жүйені түсіну, ең алдымен-өз жерінің, Отанының патриоты болу. Өз халқының және әлем елдерінің мәдениетін түсіну, білу, бағалау, жалпы адамзаттық мәдениеттің жетістіктері мен этномәдени құбылыстарды тану. Адамдар мен өзара іс-әрекет және қарым-қатынас жасау тәсілдерін білу, түрлі әлеуметтік топтармен жұмыс істеу. Өз бетінше іздей білу, талдау, таңдап алып өзгерте білу, акпараттық технологияны игеру. Жануяда, еңбекте, экономикада, саяси, қоғамдық азаматтық тәжірибе мен білімге ие болу. Әлеуметтік- қоғамдық жағдайларға нақты талдау жасап, шешім қабылдай білу. Өзіндік қадір- қасиет сезімін үйімдастыра білу, өз мүмкіндігін нақты даму жоспарларымен салыстыра білу. Оқыту үрдісінде студенттің өз еркімен білім алуына, материалды ойлау қабілетіне бағыттауга, оқытууды жаттанды түрде емес, шығармашылықпен менгертуге көніл бөлу қажет. Студенттің қиялы жүйірік, жан дүниесі нәзік, өзін қызықтырған істе белсенді, ақыл-қабілеті дамыған, сондықтан шығармашылық оған шын ләззат, қуаныш сезімін әкелуі тиіс.

Студенттердің шығармашылығын дамыту жолдарын ақпараттық және коммуникативтік құзыреттіліктер арқылы іске асыруға болады. Осыған орай заманауи шетел тілі сабағы студенттердің бойында коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруға және дамытуға бағытталған болуы қажет. Ең алдымен оқушылардың тілдік құзыреттілігін дамытуға көніл бөліну керек, атап айтқанда берілген тақырып көлемінде оқу, сөйлеу, жазу және тыңдап түсінуде мәдениетаралық қарым-қатынас құруға жаттықтыру. Осы мақсатқа жету үшін коммуникативтік үлгідегі сабактарды үйімдастыруға үлкен мән берілуі тиіс. Олар тәмнедегідей сабак түрлерін өткізу:

- конференция сабак;
- жарыс сабак;
- дөңгелек үстел сабағы;
- сынақ сабак;
- экскурсия сабак;
- спектакль сабағы және т.б.

Жоғарда аталған коммуникативтік үлгідегі сабактар дәстүрлі сабактарға карағанда оқушылардың бойындағы адамгершілік қасиеттерін оятып, оларды тәрбиелік пен жолдастықса, сана-лылыққа әлеуметтік негіздердің қалыптастасуына, халықтар арасындағы ынтымактастық пен достық-қа, сыйласымдыққа әсерін тигізеді. Мұндай сабактарда оқушылардың ұжымдық ой-пікірлері қалыптастырып, сыйнаптағылардың пікірі бойынша тұжырым жасауды, ортақ іске өз улестерін қосуды, жолдастарының жауаптарына пікір айтуды, әртүрлі ойларды сын елегінен өткізуді, дұрыс ұсыныс жасай алуды үйренеді.

Сабакта ағылшын тілінде сөйлейтін мемлекеттердің мәдениеті мен өз елінің мәдениетін қатар қарастыру оқушылардың әлеуметті мәдениеттілік құзыреттілігін дамытуға ықпал етеді. Мысалы: сабакта оқушылар Ұлыбритания мен Қазақстанның мерекелері жайлы өтеді. Осы тақырыптарды өту барысында ағылшын тілінде мерекелерге байланысты бейне фильмдер көрсетіп, оларды талдау, біздің мемлекетіміздегі тойланатын мерекелермен салыстыру. Венн диаграммасы арқылы ұқсастықтары мен айырмашылықтарын аныктау. Сонымен қатар коммуникативті құзыреттілікті дамыту

үшін тақырыпқа байланысты диалог, койылымдар әзірлеу, рөлдік ойындар ойнау т.с.с. тапсырмаларды орындатуға болады. Коммуникативті біліктілікті дамытуда үлес қосатын сабактың бір конференция сабағына тоқтала кетейік. Конференция сабағы студенттердің шығармашылық қабілетін дамытып, олардың ағылшын тілінде коммуникация жасай алуына мүмкіндік туғызады. Конференцияға дайындық кезінде студенттер өз бетімен баяндама тақырыптарын таңдайды, зерттеу жұмыстарын жүргізу барысында алынған нәтижелер бойынша есеп беруге дайындалады. Конференцияны арнайы бір топта немесе университеттік сипатта да өткізілуге болады. Конференцияны өткізу үшін бір түріне симпозиум жатады. Симпозиумда оқытушы жалпыға бір мәселені дайындалады, ал студенттер сол мәселе төнірегінде өз ойларын жазбаша және ауызша даярлайды. Конференция сабағын үйімдастырудың оқушылардың сабакқа белсенділігі мен әр студенттің білімін жеке бағалауға мүмкіндік береді [4].

Ал енді осы аталмыш құзыреттілікті шетел тілі сабағында европалық критериясына сай бағалау қалай жүргізілмек? Тілдік ЖОО дамуының қазіргі кезеңінде білім сапасын бағалау жүйесін өзгерту немесе жаңарту мәселесі неліктен пайда болды? Ол үшін ең әуелі, мәселенің туындауына себепші болып отырған мынадай қайшылықтарды қарастыру қажет:

1. жүйенің қазіргі заманға сай білім жүйесін қанағаттандыра алмауы (бағаның субъективтілігі, нақты бағалау критерийнің болмауы – бағалаудың дұрыс немесе дұрыс еместігі туралы акпараттың болмауы);
2. студент танымындағы өзгерістер мен білім саласындағы қалыптасқан қарым-қатынастар сипаты арасындағы қайшылықтар;
3. білім беру жүйесіндегі болып жатқан өзгерістер мен осы жүйені басқарудың сипаты арасындағы қайшылықтар;
4. әлеуметтік сұраныстардың өзгеруі.

Қазіргі білім беру жүйесінің ерекшелігі оның негізгі тауары - құзыреттілік, яғни білім алушының қандай да бір іс-әрекетке құзыреттілігін дамыту, арттыру, қалыптастыру. Біз шетел тілі студенттің білімін, біліктілігін, дағдысын бағалаудан оның құзыреттілік қасиетінің қалыптасуын бағалауымыз керек.

Студенттің құзыреттілігін дамытуда педагогикалық технологиялар мен бағалау жүйесінің алатын рөлі зор. Ал бұл өз кезегінде бағалау жүйесіндегі дамытушылықты қажет етеді.

Осы уақытқа дейін бағалау жүйесі қалыптасқан уақытта студенттің білім деңгейін көтеруді негізге алып құрылған болатын, ал қазір студенттердің білімділігі ғана басты рөлде емес, басты рөлде оқынушы құзыреттілігін, оның жеке тұлғалық қасиеттерін дамыту, коршаган ортамен дұрыс қарым-қатынасу, өзін-өзі дамыту, өзіндік білімін көтеру сияқты мақсаттар қойылған.

Нактырақ тоқтала кетсек, шетел тілінде мәдениетаралық коммуникациялық құзыреттілігінің оқытудың соңғы нәтижесі деп анықтаған көптеген елдік және шетелдік ғалымдардың енбектерін білеміз. Алайда тілдік ЖОО студенттерінің сол құзыреттіліктің қаншалықты деңгейде қалитасуын бағалайтын нақты критерий мен сол жоғары даму дәрежедегі құзыретті тұлғаны эзірлейтін білім мазмұны мен міндеттері толық ескеріле бермейді. Еуропа елдерінде осы шеттілдік құзыреттілікті бағалау мен оны тексеруге арналған үйімдар 1971 жылдан бастап әлемнің түрлі елдерінде тәжірибеден өтіп, сол жүйені әлі күнге дейін қалыптасуда.

Мәдениетаралық коммуникациялық құзыреттілікті бағалауда екі бағалау терминіне тоқталағы: олар ағылшын тілінен аударғанда критерналды бағалау (assessment) мен қорытынды бағалау (evaluation) деп ажыратады.

Критерналды бағалау дегеніміз белгілі бір оқыту программасындағы мақсатқа жетуге қойылған міндеттердің орындалып, жүзеге асуын қадағалауға арналған мониторинг. Критериалды бағалау мынадай жағдайларды қолданылады:

- студенттер нені үйренді (нәтиже);
- материалды қандай жолмен менгерді (процесс);
- олардың оқудағы амалдары (оқудан алдын, барысында және программа сонында).

Мысалына шетел тілі сабағын бастамас бұрын оқытушы критериалды бағалауды студенттердің курсқа дейінгі деңгейін анықтауға қолдана алады. Одан кейін кіріспе білімінде критериалды бағалау студенттердің нені қалай үйреніп жатқанын тексере алады, ол өз кезегінде мұғалімнің келесі әрекетін жоспарлауға мүмкіндік береді. Сынақтар немесе қосымша карточкалар арқылы студент-

тердің сабакта ең игеруге қызын біліктіліктерін анықтауға қолдануға болатын формативті критериалды бағалаудың негізгі түрлері болып саналады. Ал кіріспе бөлімінен соң критериалды бағалау екі мақсатта қолданылады: 1 - студенттердің білімінде нақты бір өзгерістердің болып болмауын анықтауда (ол соңғы емтихан болуы мүмкін), 2 - оқытушының белгілі бір курсы немесе бағдарламаны қайталау керегін анықтауда.

Ал жалпы бағалау курс жетекшісі немесе пән мұғалімінің белгілі бір курсын белгіленген мақсаттарға жетуі жайлы қорытынды бағалау болып табылады.

Біздің осы мақаланы жазудағы негізгі мақсатымыз - осы бағалау критериясын дұрыс қолдана отырып шетел тілін менгерушісінің коммуникативтік құзыреттілігін қалыптасу деңгейін зерттей отырып оны әрі қарай дамытуға мүмкіндік беретін оқыту жолын ашып көрсету болып отыр. Сондықтан да біз Еуропалық бағалау критериясына жауап беретін тұлға даярлауда критериалды бағалаудың келесі түрлерін шетел тілі сабакында орын орнымен және де уақытылы қолдануды ұсынамыз (кесте) [5]:

Кесте

1	Жетістік-критериалды бағалау	Шеберлік-критериалды бағалау
	Нормативке негізделген бағалау (НН)	Критерийге негізделген бағалау (КН)
	Шебер менгеру КН	Континиум КН
	Жалғаспалы критериалды бағалау	Нақты критериалды бағалау
	Қалыптастырушы критериалды бағалау	Суммативті критериалды бағалау
	Нақты критериалды бағалау	Жанама критериалды бағалау
	Орындаушылық критериалды бағалау	Білім критериалды бағалау
	Субъективтік критериалды бағалау	Объективтік критериалды бағалау
	Қорытынды тізім рэйтингі	Орындау рэйтингі
	Белгі қою	Бағыттаушы талдау
	Тұтас критериалды бағалау	Аналитикалық критериалды бағалау
	Қатарлы критериалды бағалау	Категориялық критериалды бағалау
	Басқалар тарапынан бағалану	Өзін-өзі бағалау

Мақаламызды қорытындылай келе, жоғарыда аталып кеткен коммуникативті үлгідегі сабактар студенттердің оқу-тәнімдүк ынтасын, белсендендіру міндеттерін шығармашылықпен шешуге, өз көзқарастарын қалыптастыруға, ойлауға, тұжырым жасай алуға, білімдерін жүйелі түрде толықтыруға, терендетуге, ағылшын тілінде қатесіз еркін сөйлеу дағыларын дамытуға жағдай туғызады. Және кесте көрсетілген критериалды бағалау түрлерін әр заманауи технологияны қолдануда еске ала отырып студенттің жеке жеке әрекеті жан жақты объективті бағаланса, студенттердің мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілігінің толыққанды қалыптасып немесе нақты дамыту қажет дағды мен біліктіліктерді анықтауға елеулі әсерін тигізбек.

ӘДЕБІЕТ

- [1] Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы.
- [2] Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М., 1991. – Б. 328.
- [3] Левитан К.М. О содержании понятия "коммуникативная компетентность". Перевод и межкультурная коммуникация. – Екатеринбург: Издательство АБМ, 2001. – № 2. – Б. 89-91.
- [4] Сысоев П.В. Развитие умений учащихся воспринимать текст на средней и старшей ступенях общего среднего образования. Иностранные языки в школе. – 2007. – Б. 56-58.
- [5] Байғараева Раушан. Заман талабына сай оқыту міндеттіміз [Мәтін] // Қазақстан мектебі. – 2009. – № 3. – Б. 267.
- [6] Гальскова, Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр "Академия", 2006. – Б. 336.
- [7] Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – Б. 34-42.

REFERENCES

- [1] State program of education development in the republic of Kazakhstan for 2015.
- [2] Passov E.I. Communicative method of teaching foreign language speaking. M., 1991. P. 328.
- [3] Levitan K.M. The content of the concept of "communicative competence". Translation and Intercultural Communication. Ekaterinburg: Publisher ABM, 2001. № 2. P. 89-91.
- [4] Sysoev P.V. Developing students skills to perceive the text on the middle and senior levels of secondary education. Foreign languages at school. 2007. P. 56-58.
- [5] Baygaraeva, Raushan. Zaman talabyyna sai оқыту mindetimiz. Kazakhstan mektebi. 2009. № 3. P. 267.
- [6] Galskova N.D., Gez N.I. The theory of learning foreign languages. Didactics and methodology: Textbook. benefits for students. ling. un-ing and facts. in. lang. Executive. ped. Proc. institutions. 3rd ed., Sr. M.: Publishing center "Academy", 2006. P. 336.
- [7] Winter I.A. Key competences - the result of a new paradigm of education. Higher education today. 2003. № 5. P. 34-42.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ СИСТЕМЫ КРИТИЧЕСКОГО ОЦЕНИВАНИЯ
В ФОРМИРОВАНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ
У СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ НА УРОКЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА**

Д. С. Дүйсенбайкызы, Ш. И. Нургожина

Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

Ключевые слова: иноязычное образование, межкультурная коммуникативная компетенция, межкультурное общение, содержание образования, система оценивания, критериальное оценивание.

Аннотация. Сейчас происходит резкая переориентация оценки результата образования с понятий «знания», «умения» и «навыки» на понятия «компетенция», «компетентность» обучающихся. Соответственно, фиксируется компетентностный подход в образовании, как попытка отказаться от книжно-абстрактного знания как центра и смысла школьного образования. Это признание того, что подлинное знание – это индивидуальное знание, созидающее в опыте собственной деятельности. В связи с увеличением самостоятельности учащихся, а также с изменениями, происходящими в системе образования, необходимость включения компетентностного подхода в образовательный процесс является очевидной. Кроме того, необходимость вхождения Республики Казахстан в мировое образовательное пространство, отмечается в целом ряде документов Министерства образования и науки РК (Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2005–2010 годы). В данной статье межкультурная коммуникативная компетенция рассматривается как один из важнейших компетенций в современном иноязычном образовании. А также определяются современные эффективные технологии для формирования межкультурной коммуникативной компетенции и представляются виды Европейского критериального оценивания данной компетенции у студентов языковых вузов.

Поступила 08.12.2015г.